VINCENTII BLASII
GARCIAE VALENTINI
ORATIO FVNEBRIS
IN LAVDEM ALEXANDRI FARNESII,
Serenissimi Parmæ, & Placentiæ Ducis.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET
Reuerendissimum D. D.

ODOARDVM FARNESIVM
CARDINALEM AMPLISSIMVM.

ROMAE
Apud heredes Ioannis Liliotti. M. D. XCIII.
Superiorum Permissu.

AD ILL.MVM ET REV.MVM D. D.

ODOARDVM FARNESIVM

S. R. E. CARD. AMPLISS.

PRÆFATIO.

FVIT opinio vetus, & ea ab ipso mundi primordio ducta, permansit stabilis, & confirmata temporis diuturnitate, vna cum sæculis, & hominibus inueterauit; illi, cuius sit paulo illustrior futura conditio, nomen imponi, quod totam rerum, ab eodem olim gerendarum, seriem explicet, & quasi futuræ vitæ imaginem, velut in tabula pictam, ostendat. Declarant id apud Hebræos Ismael, Isaac, Solomon, Iosias, Iohannes, & innumerabiles alij, apud Phryges Priamus, Hector, Tantalus (ne plures commemorem) apud Græcos Hippocrates, Epicurus, Melampus, Aristoteles, Galenus, vt apud Romanos Camillus, Scipio, Cæsar, Pompeius, & eloquentiæ Romanæ parens, Tullius. Hinc Serenissimi Ducis, patris tui, omni dignitate principis, & laude virtutis, reiq. militaris gloria in primis admirandi, cum singulas ipsius ætatis, licet breuissimæ, partes, actionesq. consydero, non dubito, quin illi fuerit, non temere, aut casu, sed prudentissimo consilio, & singulari prouidentia, Alexandri nomen impositum. Vt enim rerum, quas prudenter, iuste, fortiter, mansuete, & christiane pro publica salute gessit, amplitudo magnum, sic Alexandrum similitudo fecit. Iure itaque cuius facta factis erat expressurus, eiusdem nomen obtinuit. Nihil ego nunc dicam de altitudine mentis, nihil de animi in rebus periculosissimis constantia, in aduersis patientia, in prosperis æquabilitate, nihil de victoriis, miraculo proximis, nihil de profusa liberalitate; nihil de bellorum dissimilitudine, numero præliorum, varietate regionum, nihil de continentia, & integritate, nihil de breuitate vitæ (quod vix aut sine dolore cogitari; aut sine lacrimis dici potest) nihil denique de innumeris aliis rebus, quibus Alexandri Macedonici Alexander Farnesius similis ita fuit, vt, quod est in veteri prouerbio, vterque videatur ouo prognatus eodem. Attingam tantum nonnulla, quæ insignem quandam inter vtrũque similitudinem indicabunt. Peruenerat ille ad fontem Lybethram, inter Magnesiam, & Thessaliam, Musis, vt fama erat, consecratum. In cuius angulo cum marmoream Orphei statuam vidisset, substitit paululum; & recordatus, quam ipse multa, quãque mirabilia de antiquissimo Vate ab Aristotele magistro vel scripta legisset, vel audiuisset dicta voluit illam, more humano, curiosius inspectare. Cogitabat tacitus, illud eius esse simulacrum, qui cantu, & fidibus immanes feras mansuefecisset, nemora, rupesq. tranxisset, & perennium fluminum cursus retardasset. Erat totus in hac cogitatione defixus, cum statua (horribile visu) cœpit multo sudore manare. Obstupuit Alexander, & cuius animum nulla vnquam vel

Frequẽs hæc quæstio est apud Platonẽ.

Priamus, quasi redẽptus.

Hector possessor, vtqui Patriæ possessionem tutatus est ad extremum vsque spiritũ.

Tantalus infelicissimus, testimonio Platonis, quasi talãtatius.

Prudentissimo cõsilio Farnesius, Alexander appellatus.

Mortu' Alexãder, 33. anno. Far 48.

Horatius.

Carolus Sigonius fontẽ hunc in Thracia ponit.

Orpheum poetã docet Arist. nũquã fuisse. Cic. de Nat. Deo. 1. 76.

Herculis simulachrũ sudasse etiam, scripsit Cic 1. de Diui. 129.

formidolosa ingentis discriminis obiecta facies deterruerat, re inopinata, & ante illud tēpus inaudita, vehementissime commotus est; ac timens, ne portentosus ille sudor aliquam sibi, aut exercitui cladem minaretur, ariolos, vates, coniectores accersi iubet, qui, prudenter inuestigando, aut naturę abdita arcana, & retrusa mysteria perscrutando, aut oracula consulendo, quid res illa, monstri simillima portenderet, aperte declararēt. Aruspices, qui Regis magnanimitatē spiritus supra reliquorum conditionē elatos, & eas initio fere expeditionis, partas victorias, vt, pra earū magnitudine, orbis terrę videretur angustus, oblatamq. doctis hominibus ingenij et stili exercendi segetem, atque materiam, cui pares esse non possent, meminerant, non dubitarūt statuę sudorem eo referre, vt dicerēt, Sudaturos omnes, qui illius facta vellent, scriptis suis, posteritati cōmendare. Hanc sudantis signi interpretationem, & acutā prudentū hominū coniectionem, vt nūquam certe refutauit euentus, ita docuit quod Alexandro Macedonico dictum fuit, de Alexandro Farnesio prędictum fuisse. Cuius rei vel hoc esse argumento pōt, quod, dum nobilia huius saculi ingenia, alacriter excitata, illius mirabilia facinora celebrare volunt, etsi plus, quam poterant, contenderint, minus tamen fecerint, quā debebant. Nec eorum cuiquam tam feliciter conatus processit, quin cum plurima dixerit, multo plura prętermiserit, & cum se vehementer exercuerit, et torserit, vt oratione sua argumenti excelsitatē æquet, multo se inferiorem mediocribus etiā rebus senserit, ibiq. coactus fuerit operi fastigium imponere, ubi, collatione eorū, quę supersunt, videatur Farnesius rerum suarū fundamenta iecisse. Sudant, &, ut uideo, expertusq. sum ipse, sudabunt, quicūque naualia, terrestria, turcica, belgica, gallica, germanica non bella modo, sed etiā prælia, varias expeditiones, incredibiles victorias, et gentiū ab eo victarum cū fortitudinē, ac robur, tum coniunctā cum bellicę uirtutis opinione pertinaciā, et animi elationē, & rarissimas, quę illi, vt optare debemus, in beatas sedes ascensum dederunt, uirtutes conabuntur litteris exprimere, & consignare monumentis. Quoties materię pręstantia, & rerū pulchritudine allecti ad scribendum exarserunt? Quoties multitudine obrutos, amplitudine territos, difficultate victos, æstuasse primum, mox sudasse, alsisse postea credibile est? Et tamen nec laborē fugere, nec sudori parcere, nec oneri succūbere, diserti homines uoluerunt, arbitrati, si aliquā eorum, quæ inclytus Heros pro repb. Christiana fecit partē consequantur, abunde satisfactum existimationi suæ. Tantos siquidem in animis omnium amores excitauit sui, tantam charitatem insevit beneficentissimus Princeps, ut, modo se gratos in eum ostendant, a quo tot, & tanta exstant beneficia, quot, & quanta, non modo non illustrare dicendo, uerum ne enumerando quidē percensere queant, quāuis de rei suscepta perfectione desperent, ipsa tamen eos adūbratio, conatusq. delectet. Vt hinc coniectura percipi possit, vnū, ętate nostra Alexandrum Farnesiū fuisse, qui inuidiam omnem uirtute superarit, quod Macedonico Alexandro contigisse; Plutarchus refert. Fieri non pōt, Princeps illustriss. quin eos, qui in Sole deambulant, umbra quadā, nihil tale cogitantes, insequatur. Quoniā uero gloria, ex rebus pręclare gestis orta, Solem ipsum refert, fit vt illa præstantes, inuidia, comes molestissima, tāquam umbra comitetur. Quid ergo caussę esse dicemus, cur, cum Parens tuus, rerum bellicarum gloria, non ętatis modo suę impera-

Sudantis interpretatio simulachri.

Quod Maced. Alexandro dictū fuit, de Farnesio prædictū videtur.

Sudant, & sudabunt rerum a Farnesio gestarum scriptores.

Amor, & beneuolētia doctorum hominū erga Farnesium singularis.

Vicit Farnesius omnē inuidiā virtute, qđ de Alexand. scrib.t Plutarchus.

*peratores viceris, sed superiorum quelibet adęquauerit, nulla inuidia viuus, nulla maleuolentia mortuus laborasse videatur? Publica, & priuata omnia Farnesianis laudibus personant; vix quisquam est in litteris paulo notior, qui aut voce, aut scriptis non conetur testatū relinquere apud ceterorū animos; se vnum Farnesiū admirari, in uno Farnesio stupere, nec quēquam vnquam vidisse, nec meminisse, nec vere cōmemorare posse superiorem cōsilio, grauitate, constantia, ceteris virtutibus, bonoris, ingenij, rerumq. gestarū ornamentis. Hęc cū dicuntur, quanto cū consensu, quanto cum plausu, quanta cū voluptate audiūtur? tanta certe, ut nemo sit, qui cū illa prędicantur, alienę se laudi, sed suę interesse putet. Suum.n.quisque ducit, quidquid in Alexand. Farn. honoris, quidquid laudis, glorię q. confertur. Hoc uerū esse illud imprimis declarat, qd non, qui eum laudet, assentator, sed qui summa cū admiratione nō laudet inuidus, et nequā existimetur. Quid ergo? In tanto Solis splendore, & luce nulla vmbra? in tanta, inquā, gloria nulla inuidia? Enim uero credibile nō est. Acer inuestigator earum rerum, quę a natura inuolutæ sunt, C. Plinius, scripsit in oppido Syene, quod est quinq. millibus stadiorū supra Alexādriā, medio Solstitij die, nullam umbram uideri, et puteū, eius experimenti gratia, factum, totum illuminari, ex eoq. apparere tunc Solē illi loco supra uerticē esse; id quod in India supra flumen Hypasin fieri eodē tempore, docuit Onesicritus. Parentis tui gloria tanta est, ut meridiano Soli simillima, nullū inuidię locum relinquat, vt quæ nostris uerticibus immineat, hereat mentibus, infixa sit animis, et memorię cōsecrata cōsequentiū annorū obliuionis, quę uelut altissimus puteus, multa immortalitate digna, litterarum destituta pręsidijs absorbuit, caligmē illustret. Viuent, uiuent memoria sęculorum oīum res eius gestę, atq. uirtutes, admiratione, & beneuolentia omnū bonorū nixę; uiuent celebratæ sermonibus; uiuent scriptorū monumentis ab omni tēporis iniuria uindicatę; viuent denique illis eisdem regionibus cōtentæ, quā Sol, oculus mundi, ut ait Ambr. iucunditas diei, pulchritudo cęli, mensura tēporum, uirtus oīum nascentium, decor, & perfectio stellarū, planetarum Rex, ac dominus, cursū suum, quadrigasq. conuertit. Futurū sibi nō mediocri bonori putauit Alexāder, si se Apelles pingeret, scalperet Pyrgoteles, Lysippus fingeret. Alexander Farn. habuit hic Romæ suū quoq. Apellē: suum Pyrgotelem; duos uidelicet, egregios oratores, quorū alter suis eū coloribus tam scite, eleganterq. depinxit, ut haud fere minus notus orbi terræ sit illius oratione, quam natura ipsa, & sua virtute Farnesius; alter exquisitissimis laudibus exornatum, scalpsit, non in marmore, ebore, argento, non in ijs, quę manu, & opere facta conficit, & consumit uetustas, sed in memoria posterorum omnium. Desiderari uidebatur Lysippus, qui, vt C. Plinius loquitur, duceret ex auro purissimo. Is dum fortasse cunctatur; dum se ad tantum opus comparat, dum occasionem sui prodendi commodiorem exspectat, statui, timide certe, & verecunde, statui tamen, quid in ea re conari ego possem, experiri. Audax plane & periculosum factum, sed quod consilium, voluntasq. defendat. Quemadmodum enim (vt est in fabulis) cicada in locum illius chordę, quę ad perfectam harmoniam, & concentum conficiendum, explendosque numeros, intempestiue rupta, in Eumonij cithara, desiderabatur, successit, ita hac oratio illius orationis, quę & argumento, & te,

Farnesianis laudibus nemo non delectatur.

Lib. 2. c. 73.

Cur nullam inuidiam Farnesius cōtraxerit, sed illā omnem extinxerit.

In Hexameto.

Plinius, & Cic. ad Luceiū, ep. fam.

Apelles Farnesij.

Pyrgoteles Farnesij.

Scalpo, non sculpo, aucto te Diome.

Lysippus desideratur.

nono.

nouo, eoq; Clarissimo Sanctę Romanę Ecclesię lumine, haberi digna potest, loco erit, recessura subito, vbi melior, ac aptior (quod statim, vt arbitror, fiet) apparuerit. Dum itaque nobilissimus aliquis artifex apparatione magnificentissimi, & pretiosissimi muneris detinetur, nostrasque mentes, eius exspectatione, suspensas tenet, Parentis tui simulacrum, quod uirium imbecillitas, & tenuissimæ opes ingenij mei ex ęre finxerūt, atque formarunt, fronte ista generosa, idest Farnesiana, & indice summæ humanitatis, quæ tuę familiæ propria, & vera laus est, accipe, aureum ab illo, cui tantę erunt copię, tam diues, & abundans auri vena, vt tale offerre possit, exspecta.

Propositum aut finis orationis sequentis, & præfationis.

Mihi satis erit eripuisse (id enim sibi proposuerat oratio nostra) omninoque sustulisse ex multorum animis errorem quendam inueteratum & longe, lateq; diffusum. Immodici quidam antiquitatis laudatores sic iam naturam consenuisse, sic exhaustam vetere fœcunditate, & exinanitam putant, vt ab ea, iamdiu effœta, nihil heroicis temporibus simile exspectandum esse contendant; alij contra de veterum pręstantia nimis anguste, & demisse cogitantes, ac sentientes, fabulas de illa inanes, & meras nugas, litteris mandatas, aut saltem, quod historiarum fidem eleuet, maiora vero prodita, censeant. Effeci profecto (nisi quid me fallit ratiocinantem) breui rerum a serenissimo patre tuo gestarum commemoratione, vt neque illi debitam laudē posteris, & facta illustria, atque gloriosa, antiquitatis admiratione, detrahant; & hi a veteribus Romanis illa, quę apud grauissimos scriptores leguntur satis credibilia, geri, cum incredibilia ab Alexandro Farnesio gesta viderint; &, quæ Vrbs hunc nostrum, L. Metello feliciorem, Macedonico Alexandro, magnitudine rerum parem, euentu simillimum, hac ætate genuit, eandem summos illos homines olim parere, potuisse, fateantur.

Quidam sic antiqtatem venerantur, vt posteritatem contemnāt; alij posteritati tātū tribuunt, vt antiquitatē inanibus fabulis plenā, & mendacem derideant.

Prid. Non. Iunij, An. M, D. LXXXXIII.

VINCEN-

VINCENTII BLASII
GARCIAE VALENTINI
ORATIO FVNEBRIS

in laudem Serenissimi ALEXANDRI FARNESII, Parmæ, & Placentiæ Ducis.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET Reuerendissimum D. D.

ODOARDVM FARNESIVM
Cardinalem Amplissimum.

SI quemadmodum homines, pietatem, iustitiam, beneficentiam, ceterasq. virtutes colendo, nomen, sic uitam immortalem in terris consequerentur, Viri clarissimi, nunquam Dux Alexander Farnesius triste, & luctuosum nobis sui desiderium reliquisset; neque pulcherrimos illos fructus, maximeq. necessarios, ac salutares, quos ex eius curis, laboribus, periculis capiebat christiana respb. tã mature immaturus interitus ademisset; neque tot, & tam spectatæ in omni consiliorum, & rerum euentu, actiones, octauo, & quadragesimo ætatis anno, mortifero velut ictu perculsæ, concidissent. Etenim quæ posteritas tam immemor erit, quod tam rude, & imperitum sæculum, quæ tam ingratæ, & tanto stupore oppressæ mentes reperientur, vt non eum, cuius prudentia, fortitudine, felicitate, tanta, quanta mens, & cogitatio capere potest, gesta sunt, immortalitatis memoria prosequantur? Vt ergo Farnesij facta cum per se clarissima, maximeq. gloriosa, tum ad imitandum exposita, hominum recordatione semper uiuent, alentur linguis, litterarum monumentis inueterascent, posteritati omnium sæculorum propagata, ita Farnesius, cui nihil, neque ad summi honoris amplitudinem, vnde peropportuna ostendendæ virtutis occasio nascitur, neque ad sempiternam rerum gestarum laudem, vnde celebritas nominis, & fama paratur, defuit, nactus vitam gloriæ suæ parens, immortalis inter mortales versaretur. Sed quoniam hanc lucis vsuram, quam hominibus natura perparuam dedit, Alexander Farnesius infinitam sibi ad gloriam, admirandis virtutibus, fecit, lętemur potius eum ita aliquando vixisse, vt vitæ singularis quædam felicitas socia fuerit, mortis nunquam intermoritura memoria comes futura sit, quam, vtilitate nostra rem totam metientes, doleamus, nimis cito viuere desijsse. Cum fama mortui ea est, vt illius obitus & mœrore suorum, & bonorum desiderio, & sapientium iudicio, & viuorum prędicatione celebretur, diuinum pręmium est ex hac

vita

vita discessisse. Hoc bonum, quo patet maiora, & optabiliora, cum Farnesio, cælesti munere, datum fuerit, quid est, cur angamur, aut animo perturbemur, quòd, non ad satietatem nostram, quæ nulla vnquam fuisset, sed ad eius legem, cuius voluntate vitam ingressus fuit, de vita exierit? Abducite, abducite, quæso, a doloris sensu cogitationes vestras; mētes ab hominis interitu ad res gestas fortissimi, ac felicissimi herois, ex ingenti, immensoq. campo, totius, nimirum orbis terræ theatro, in exiguum sane vnius orationis, quasi gyrum, compulsas, hodierno die reuocate. Sic enim fiet, spero, vt, & illius memoriam beneuolentia, & obseruantia, & me, cui grauius, officij onus impositum est, quam à quoquam sustineri possit, indulgentia, atque misericordia prosequamini. Illa Serenissimo Principi a prudentia vestra iure debentur, hæc mihi à benignitate negari non possunt, qui singulari aduersus mortuum reuerentia, eo progressus sum, vt dicendi audaciam cum gratificandi voluntate, tum parendi necessitate, susceperim. Et quoniam, qui ante me dixerunt, oratores, lectissimas quasque, & rarissimas Farnesij virtutes, suum quisque secutus ingenium, vt pulcherrimos, & suauissimos ex multa excellentium varietate florum, & copia, fasciculos, colligere voluerunt, ego in hac oratione ita me tractabo, vt, si vlla esse in rebus humanis felicitas potest, eam Farnesio, diuinitus concessam, ex illius, qui antiquitatis opinione, & illustrium scriptorum, monumentis, habitus est felicissimus, comparatione conuincam. Considerenti itaque mihi & in eos homines, qui duobus ab hinc fere annorum millibus Romæ non modo dignitate, & gloria, sed etiam summa felicitatis existimatione floruerunt, intuenti, statim occurrit L. Metellus, qui, non tam vsitata hominum in suos indulgentia, & consequentium annorum testimonio, quā secundo earum euentu rerum, quas expetiuerat, felicis cognomen inuenit. Optauerat ille, vt Primarius esset bellator, Imperator fortissimus, summus Senator haberetur, summa esset sapientia, magnas res auspicio suo gereret, multos liberos relinqueret, maximo honore vteretur, pecuniam magnam honeste compararet, orator optimus, & vir clarissimus esset in ciuitate. Hæc omnia, quæ tanta sunt, vt haud sciam, alia ne sint in rebus humanis maiora, ad illius fluxisse voluntatem, Q. Metellus in ea oratione, quam in funere patris filius habuit, scriptum reliquit. Eadem ego illa multò, si vsum respiciamus, vberius, si dignitatem ornatius, si caussam iustius, si exitum, felicius contigisse Alexandro Duci, vt qui cumulate beatam inter homines vitam, cum magna expectatione cælestis expleuerit, demonstrabo. Equidem non negarim (neque enim is ego sum, qui res, vetustate robustas, studeam calumniādo peruertere) talem fuisse bellatorem Metellum, qualem se optauit esse, & vetera monumenta testantur: verum idem ita statuo Farnesium, si vna mecum illius facta leuiter adumbrante, & breuiter perstringente, perpendere animo volueritis, quando oculis cernere non licet, longe, multumq. præstitisse. Vix è complexu auunculi, Hispaniarum Regis, & terra, mariq. præpotentis, a quo honorifice exceptus, amantissime tractatus,

Farnesius felicissimus ex comparatione L. Metelli, qui est omniū habitus felicissimus.

Decem optauit, & assecutus est Metellus.

Primarius Bellator.

Ad classem christianā

ctatus, liberalisſime dimiſſus fuit, in Italiam redierat, eum, vectus quadriremi, quam ſuo ſumptu ædificarat, ad chriſtianā claſſem nauigauit, vt publicam ſalutē, quæ in longe maximū diſcrimen vocabatur, quantū ipſe viribus, quantū armis, quantū virtute, quantū denique sāguine ſuo & vita poſſet, adiuuaret. Concurrunt infeſtis & animis, & ſignis claſſes inſtructiſsimæ, & ornatiſsimæ, altera chriſtianorum, altera turcarū. Farneſius e ſua in hoſtilem, quæ aduerſa conſtiterat, quadriremē tranſcedēs ea facinora militaris virtutis, ſcuto protectus, & ſtricto gladio, obuios quoſque proſternens, edidit, vt, ea capta, & hoſtibus ad vnum interfectis non leue ad victoriam poſt hominū memoriam inauditā momentū attuliſſe, præclara omniū confeſsione dicatur. Nec fuit tunc quiſquā tanta imprudentia, vt non eū iam tū ſummæ bellicarū rerū gloriæ deſtinaret, nec tanta inuidentia, vt id vehementer non cuperet, nec tanta impudentia poſtea inuentus eſt, vt illorū præſagitionē falſam dixerit, horum vota inania duxerit. Accidit etiā opportuniſsime ad eam, quam homines de futura Farneſij magnitudine animo imbiberāt, opinionē, omnino cōfirmandā, præclara illa victoria, quam eo, qui ſecutus eſt, anno de quinque equitum turcarū millibus, exigua manu, ad Auarinū fugatis, reportauit. Hoc admirabili bellicæ fortitudinis initio facto, &, ad certiſsimā fortiſsimi Imperatoris ſpem, quaſi tyrocinio depoſito, Placentiā reuertitur, non tam exuuijs nauticis, & hoſtilibus ſpolijs ornatus, quam maiorum rerum ſtudio, & ſolidæ gloriæ deſiderio inflammatus, quā ex religione chriſtiana, cui ſe iam pridē totū deuouerat, aucta, ex impietate profligata, in quā acerrimum, & iuſtiſsimū odium patefecerat, ex ſub acta perduelliū inſolētia, ſuperbia, contumacia, quærendā ſibi, ſine vlla dubitatione conſebat. Habebant tunc magnā Italiæ partem, ſed præcipue parmenſem, & placentinā ditionem, excurſionibus, & latrocinijs infeſtam ſceleratiſsimi graſſatores; nulli mortaliū communis humani generis hoſtes parcebāt; armati obſidebāt itinera; uiatores, ex inſidijs adorti capiebant, captos ſpoliabant, ſpoliatos acerbiſsime cruciabant, cruciatos crudeliſsima morte mactabant. In hoc hominum ne, an immanium belluarum? genus nulli fidū, omnibus odioſum, amicis moleſtū, inimicis refutandū magis, quā laceſſendū, & cōmuni luce indignū, adeo generoſus animus Alexandri & præteritarū iniuriarū dolore, & præſentiū iracundia, quā fortitudinis cotē philoſophi quidā appellarunt, exarſit, vt, minime ſua exiſtimatione, rebuſq. geſtis indignū ratus, armis, & copijs conſtātiſsime, nec ſine maximo labore, & periculo, vt eſt gens inſidioſa, fallax, ſaltibus, & aſperrimis locis aſſueta, inſecutus, tādē, cū omnia, quò ſe reciperent, perfugia, &, qua elaberentur, effugia intercluſiſſet, quos ſanare non poterat, ultus eſt. Pacata ſua ditione, hominū animis in admiratione ſui, & amorē concitatis, atque reliquis Italiæ principibus, ſi imitari vellent, relicto præclari facinoris exēplo, in Belgiū, ad alterū auūculū, pulcherrimū pacis ornamentū, ſubſidiū belli firmiſsimum, chriſtiani nominis decus eximiū, Iohannem Auſtriū, qui tūc illi prouinciæ, cum ſummo imperio, fratris nomine præerat omnibus bene precantibus linguis, fauentibus animis proficiſcitur, habiturus mox, vt optauerat,

Proficiſcitur Farneſius ſua vectus triremi.

Farneſius aduerſam triremē expugnat

Præſagitio de Farneſio.

Farneſij victoria de Turcis terreſtri prælio.

Redit ad ſuos Far.

Graſſatorum immanitas.

Graſſatores ex ſua ditione expellit F.

Peripatetici

In Belgium proficiſcitē F. ad auunculū Iohannem Auſtrium.

materiam animo suo, ac studijs pare. Atq. o præclare factú a multis de Farnesij in illam prouinciam aduentu iudicium. cũ ex ipsius, & Alexan. & Farnesij nomine, ex initijs, nihil vulgare pollicentibus, ex domestica disciplina, quid in illa turbulenta, & rerum nouarum studiosa, & malis suasoribus deprauata, prouincia facturus esset, acuti quidã homines con iectabant. Etenim quis, cum pristinam Farnesianæ familiæ virtutẽ memi nisset; cum Alexãdri in nauali, terrestriq. prælio animũ, constantiã, spiritus ex re bene, feliciterq. gesta, mirabiliter auctos recognosceret; cum profligatũ, & extinctũ sicariorum genus, cogitaret; cũ videret tot res, & tanta s ætatis flore gestas, dubitare posset, qualis futurus esset, cõfirmata stirpe virtutis? Et, vt intelligatis eũ cum doctrinæ, & institutionis vim, tum rarã naturæ bonitatẽ, atq. præstantiam secutum, & Romæ, in pater no gre mio, & in Hispania, apud auunculũ (non disputo qualẽ auunculũ) & in otio, si quod illi contigit, & in negotio, quo delectari maxime videbatur, non modo prudenter cogitandi, & vere sentiendi, sed etiam optime & faciendi, & de re christiana merendi, cui se natum iure gloriari po terat, rationem quęsiuisse, certissimum accipite argumentum, quo existimare facilius de singulari illius, & inusitata virtute possitis. Quo die Belgium attigit, eodem die ad grauissima rerum maximarum, & memoria dignissimarum negotia, intimamq., Auunculi familiaritatẽ admissus, omniũm ad se ora, oculos, animos, amoresq. conuertit. Venerat in illam prouinciam Iohannes Austrius vehementissime perturbatam, agitatam intestinis dissensionibus, varijs erroribus à recta ratione detortam. Eam, vt quam breuissime posset, tranquillaret, ab internecinis bellis ad pacem, & concordiam traduceret; & a vijs lubricis, tortuosis, ad tartarea immanium laruarum ergastula deducentibus ad directam, simplicem, & æternæ salutis reuocaret, quantum ipse per se gratia, auctoritate, imperio, & multiplici tractandorum animorum arte, quantum etiam suorum ope, & auxilio poterat, tantum, dignissimus immortalitate, Princeps, contendebat. Ea res cum conditione rerum præsentium, tum inueterato odio præteritarum, tum, quod ita sit natura comparatum, vt non solum pacificationis, præsertim apud exulceratos animos, principia tarda sint, verum etiam spissi, atque producti exitus, habebatur humana prudentia maior. Verum cum auunculo, grauissimam rerum molem sustinenti, velut Atlanti Hercules, sororis filius accessisset, factum est, quod vix fieri posse videbatur, vt operi, quod multorum antea consilia, labores, conatus eluserat, postrema, breui tempore, manus accessura videretur. Apparuit tunc, si vnquã alias, verissimum illud esse; Frater, qui adiuuatur a fratre, sicut ciuitas firma. Nam pridie Kal. Feb. cum annus ageretur ɔ. ɔ. lxxviij. secutum est felicissimum illud, & cruentum, sed maxime perduellium sanguine, prælium ad Gemblacum, clarum oppidum religioso quondam templo, & instructissima bibliotheca, sed piorum victoria, & impiorum nece notissimum. Vt iam minus quodam modo mirer, Farnesium, qui tunc equitibus trecentis præerat, in hostilem aciem, quæ octingentis equitibus, & sexdecim peditum millibus constabat, non suasisse, vt irrumperent

Admittitur ad res grauissimas Fax.

Iohães Austrius, Belgij Gubernator.

Prouer. 10.

Victoria insignis ad Gemblacum.

rent

rent, sed irrupisse, non in eundi prælij rationem sententia sua, sed exem plo, & manu docuisse, cum illud oppidum, templi sanctitate, sanctissimæ caussam religionis viro, eiusdem amantissimo commendare, librorum copia verissimæ laudis, quæ ex litteris petitur, spem homini, cuncta ad perennem gloriam dirigenti, ante oculos ponere videretur. Ceciderec eo die hostium decem millia; capta sunt signa equitum quatuor, peditum septuaginta, tormenta bellica sex; peruenére in nostrorum potestatem, prȩter commeatum multorum mensium, atque impedimenta, Guignius, totius exercitus Dux, minores Duces triginta, & hominum capita sexcenta. I nunc, & Metellum primarium bellatorem iacta, eumque cum Farnesio compara; facies quidem perinde, ac si lucernam luci solis opposueris. Sed neque tunc primum, vt scitis, neque vno illo facto primarium se bellatorem præstitit. Nam quatuordecim ipsis annis, quibus cum Iohanne Austrio, quoad ille vixit, vixit coniunctissime, tot res, ac tantas acriter, vehementerq. præliando fecit, vt auunculus, eius vnius forti, fideliq. opera vsus, prouinciam illam maxima prudentia constituere, insigni æquitate temperare, salutaribus præceptis instruere potuerit. Quemadmodum enim stella, hominum generi prospera, & salutaris, si cum altera eiusdem naturæ coniungatur, fit, vt & vtriusque bonitas augeatur, & vberiora commoda in res inferiores deriuentur, sic euenit, vt, cũ, bellica, & ciuilia munia inter se prudentissime partirentur, & omnes cogitationes fideli societate deuincirent, multo magis vtriusque virtutes enituerint, validiores vires nactæ sint, &, inuicto quodã robore munitæ, res arduas, & laboriosissimas, & prope desperatas animosius susceperint, facilius tractarint, felicius perfecerint. Verũ prô Dolor. illa animorũ coniunctio, celerius, quã rei christianæ códuceret, dirempta, illa voluntatũ, studiorũ, sententiarũ cõmunio alienissimo tépore distracta, illa conspiratio beneuolentię, ille consensus virtutũ intépestiue diuulsus earundé toti orbi christiano, nedũ illi prouinciæ, usum eripuit. Decidit enim altera stella; illa, illa, inquã, stella occidit, cuius fulgore christiana respublica collucere, atque illustrari videbatur; cuius cõspectũ ferre, pulchritudiné intueri, vim sustinere christiani nominis hostes non poterãt. Sed reuoco has querelas meas, meq. ipsum inscitiæ arguo, qui te, lucidissima stella, Iohannes Austrie, stellam extinctã dixerim, cum, ut sperare licet a diuina bonitate, sempiterno æuo, fulgentissima, perfruaris. Nũc uere stella es, cum stes, uere sydus, cum ea consyderes, quæ nec auris audiuit, nec oculus uidit nec mens, aut cogitatio humana consequitur; nosq. ad tuæ felicitatis consyderationé, quotidie magis, ac magis, desiderio tuarũ præcellentiũ virtutũ, inuites. Erat antea in te aliquid obscuritatis, ut quæ ex altissimo cæli domicilio in terram depressa, in corpore, uelut in teterrimo carcere inclusa, uersabaris: nũc per illustris es, & perlucida, cum ab illis uinculis soluta, & cælo reddita, lumen a sempiterno sole mutueris. Vaga antea, & mutabili ratione uoluebaris; nunc in cælo fixa non moueris loco, sed superis illis sedibus hærens, perpetuoq. manens, constantiam in omni ęternitate retinebis. Nec tam dolemus, quod à nobis, opinione celerius abieris,

Hostium strages.

14. annis operam Auunculo nauauit in Belgio Far.

Moritur Iohannes Austrius.

Stella, a stando, sydus, a consyderãdo dicitur, aucto re Isidoro.

quam gratias agim⁹, quod sic abieris, vt prudēter cogitaueris, quomodo prodesse nobis etiam, & manere quodāmodo nobiscū posses. Reliquisti enim in tuo loco Farnesium, nimirum, tecū necessitate coniunctissimū, moribus, & vita simillimū, ętate pœne æqualem, studio erga rempb. & charitate parē, uno uerbo, alterum te, vt neque Rex catholicus fratrem (quos.n. natura propinquos genuerat, eos amor singularis fratres effecerat) neque Belgium Gubernatorem, neque exercitus Ducem, neque boni præsidiū, neque improbi scelerum uindicē, neque catholicæ fidei caussa patronū amisisse, sed leuem quandā mutationem fecisse uideatur. Mortuo Iohanne Austrio, Farnesius, quod ita moriens Auūculus testamento cauisset, laborem illum periculosissimū, & optimo cuiq. cum possit, declinandum, subijt, si voluntatem quæras, inuitus, si studiū iuuandę reipb. lubens, si animi decretum, ad tēpus. Tam diu siquidem publicis rebus præesse statuerat, quoad Rex Philippus vel aliū mitteret, uel illū in Belgio eligeret, cui tam variū, tam multiplex, tam implicatum, tuto credi negotium posse censuisset. Non fuit Regi catholico diu, aut multū dubitandū, quin Farnesium tantis rebus præficeret, quem ipse iamdiu animo destinarat, & ab eo præfectum videret, qui nihil propinquitati, nihil beneuolentiæ, nihil precibus, nihil gratiæ, nihil alienæ ambitioni dare, sed suorum commoda, fratris decus, fidei catholicæ cultum, diuini numinis obseruantiā respicere, spectatam, & probatam virtutem attendere consuesset. Nec ignorabat prudentissimus Rex, uel maximo terrarum, & maris interuallo disiunctus, quale, & quam inusitatū specimen dedisset Imperatoris per ipsos quatuordecim annos, factus auūculo omnium horarum comes, cogitationum conscius, periculorum particeps, muneris amplissimi consors; illo autem orbatus, & cogitationibus suis, iudicioq. relictus, quę, quā breui tēpore, & quāta, bello, paceq. gessisset. Quis etiā Senator vnquā in dicenda sententia, in suffragijs ferendis, in iure administrando, in controuersijs sedandis, in querelis gentium audiendis maiorem, quā Farnesius, sapientiam præ se tulit? Quis vnquam acutius omnes reipb. partes inuestigauit? quis diligentius quæsiuit, quid prouincia haberet militum, quid valeret ærario, qui essent socij, qui amici, qui stipendiarij, qua quisque conditione, lege, fœdere? Quis exploratius tenuit consuetudinem decernendi? Quis accuratius nouit maiorum exempla? Quis cetera munera, quæ Senatoris summi, & hominis sapientissimi esse solent, sustinuit laudabilius? Hinc constat Farnesium non bellatorem modo, & fortissimum Imperatorem, uerumetiam summum Senatorem, & summæ sapientiæ virum fuisse, ijsque uniuersis laudibus, quæ singulæ vix singulis contigerunt, supra quam dici posit, floruisse. Rex igitur, qui hæc omnia nouerat, Alexandrum Farnesium, quod bonum, felix, faustum, fortunatumq. sit orbi Christiano, Gubernatorem totius Belgij, & regij exercitus Imperatorem, amplissimis verbis, clarissima amoris paterni significatione, suo diplomate declarat, illique in omnes ordines, ætates, in quoduis hominum genus potestatem vitę, necisque concedit. Cæpit tunc Iuuenis acer, & gerendis rebus natus, sese totum explicare, consilia suis e uigilata cogitationibus, quo maxime

Publicam suscipit caussā Farnesius.

Summus Senator, & summa sapientia vir.

Eligitur a Rege catholico Gubernator Belgij, & exercitus Imperator.

ximè expediebat, dirigère, rès dubias facile expedire, futuras acute prę sentire; imminentes, vbi opus erat, caute declinare, vbi tutum, alacriter excipere, subire difficiles animose, versare in omnes partes ingeniũ suum, in Christianam caussam tam ardenter incumbere, vt si fieri posset, vel plures animos habere vellet, quos omnes ad propugnationem, & propagationem sanctissimæ legis intenderet, uel plures uitas, quas pro communi bono, pro pacificatione prouinciæ, pro auunculi Regis existimatione profunderet. Sensere id quidem cum maximo suo malo, & dedecore, Alenconius cum Gallis, Casimirus cum Germanis, quando Namurco, ubi obsidebatur, egressus, illatum bellum, commutata fortuna, ita in hostes conuertit, ut eorum rebus, satis tunc florentibus grauissimam securim iniecerit. Quis factum, non fictum credat, illis copijs, quas Farnesius, inique lacessitus, raptim coegerat, tam imparatis; cum ipse nondum ab auunculi obitu luctũ abstersisset; nondum sese a mœrore aliquantum recreasset; nondum ad bellum, nedum ad prælium, comparasset, hostiles duplo maiores, (quadraginta peditum, equitum octodecim millia recensebantur) tam egregie instructas, cogitato dolo, meditato scelere, nimium sibi confidentes, tot gentium auxilijs auctas, firmatasq. præsidijs, fundi primũ, deleri deinde potuisse, præsertim cum cæsorum multitudo eos, a quibus cedebantur, numero prope superasse dicatur. O victoriam, nisi, vt multæ aliæ, celesti numini adscribatur, etiam nobis, qui pœne vidimus, incredibilẽ, nisi oculatis testibus confirmetur, apud omnem posteritatem fide carituram! Neque altissimæ turres, & munitissimæ, neque insanæ abstructionum moles, neque rapidissimi ingentium fluminum cursus, neque tormenta bellica, cuncta terribili strage, fulminum instar, prosternentia, neque insidiæ, neque doli, neque proditiones Farnesij ardorem extinguere, impetum retardare, aut saltem impedire potuerunt, quo minus amicis laborantibus adesset, inimicis officeret, dubios confirmaret, obstinatos ad sanitatem traduceret, atque sicquenque tractaret, vt quisque meruisset. Quis ignorat stultam illam dicacitatem, & insulsissimũ salem, quem Traiectenses in irridendis Apostolorum Principibus consũpserunt, ipsis eisdem horribili strage constitisse? Dixerãt è muro infelices, & imminẽtis exitij penitus ignari, mirari se, cur obsessores nondũ a Petro, vt clauibus, quas in manu tenet, oppidi fores aperiret, & a Paulo, vt gladio, quo, ad inanẽ terrorẽ armatus depingit, obsessos iugularet, impetrasset. Hęc isti iiij. Kal. Quint. impudẽter, & impie, maximo cũ risu, sed sardonio, cauillati, iactarãt; uerũ iij, idest, altero sequẽti, qui vtriq. Apostolo dicatus est, quãtũ iactas se pænituerit, ex eo cõijcite, qđ victo sociorũ exercitu, expugnato, captoq. oppido, quas voces pridie ex impuro ore fudissent, easdem per iugulum postridie redijsse senserint. Qui neminẽ voluit, in sanctissimos præsertim viros, impune dicacem; qui verba effutita temere, uinculis, uerberibus, & supremo supplicio castigauit, hunc, quid arbitramini facturum illis, qui, ad euertendã pietatẽ, & ueram animi religionem penitus exterminandã, furiosam impudentiam, ad imperiũ inuictissimi Regis repudiandũ, illiusque ministros sceleratis armis persequendos, incõsideratissimam temeritatem

Farnesij admirabilis victoria.

Traiectensium stulta, & impia dicacitas uidicata

ritatem

ritatem suscepissent? illa vos, pro vestra sapientia, cogitationi subijcite, quãdo illis à me par oratio afferri non põt. Sensere præterea inuictã Farnesij vim, ac virtutẽ, nullius audaciæ cedentem, sibiq. ad victoriã, quà vellet, viã aperientem, Aldernarda, Gandauũ, Tornacũ, Nauportus, Cameracũ, Terramunda, Dismunda, Dunchercha, Zutphenũ, Niuella, Licthercha, Villauordia, Breda, Grauia, Exclusa, Carpena, Axella, & alia sexcenta oppida, nõ tam nominibus barbara, quã defectionis scelere, & despecta vera religione, ad omnẽ impietatẽ parata, atque propensa. Horũ quædã primo belli impetu cepit; nõnulla sola exercitus victoris fama, recuperauit, alia ad deditionẽ, fame compulit; alia exẽplo alienæ calamitatis, expugnauit; oĩa redire ad officium; legitimi domini imperio parere, Deum pristino cultu venerari, Ecclesiã Romanã, eiusq. caput suspicere coegit. Quid? cum litteris Sixti v. Pont. Max. admonitus, nullã sibi morã attulit, quin in Germaniã exercitũ duceret, Nouesiũ expugnaret, indeq. nefariũ, ac impiũ Christianæ fidei desertorem, Episcopũ Colon. extruderet, & eijceret, & in illa dignitatis, & honoris clarissima sede Ernestum, Serenifs. Bauariæ Ducis fratrem, omni pietatis laude præstãtẽ maximo cum plausu bonorũ, & totius Eccl. Rom. gaudio, collocaret? Crescit mihi materies, Viri Illustrifs. sed oratio rerũ granditati, & multitudini cedit; ingeniũ, quo uehementius in rerũ dicendarũ delectu laborat, eo in certius fluctuat; meq. ipsum multo magis relicta torquent, quã electa delectant. Hoc tñ audacter, addo etiam (nisi dicerẽ apud vos) incredibiliter, sed vere dicam, Farnesium, dum Dei Opt. Max. & Philippi Regis iniurias armis persequitur; dum Eccl. Rom. dignitatem, auctoritatẽ Sũmi Pont. vtriusque reuerentiã exturbatã è Belgio, & expulsã, in eodẽ constituere, & collocare nititur; dum, quod necesse est aliquãdo fieri, vt tunc fieret, nẽpe, vt vnus esset Pastor, & vnum Ouile, prõ virili parte contendit, maria ambulasse, terramq. nauigasse. Quis ignorat? Quis ita hospes est, nõ in hac Vrbe, sed in tota Europa, qui nõ audiuerit, quanto artificio, quibus sumptibus, qua molitione, quanto cũ vitæ periculo, quanto cũ hostiũ terrore, quanta cũ sua gloria, & orbis Christiani gratulatione, Antuerpiam, florentissimã ciuitatẽ, omni copiarum genere abundantẽ, domesticis viribus, & externis cũ vicinarum, tum remotissimarum gentium auxilijs validissimam, arte, & natura, diuturnaq. & diligentissima præparatione munitissimã, mœnibus, turribus, castellis, ingentiq. tormentorũ apparatu, vt ferebatur, inexpugnabilẽ, intra decimumquartum mensẽ, expugnarit? Effuderat se (vt hinc maxime, relicto superiore obsidionis tẽpore, incipiã) in subiectos Antuerpiæ cãpos per disiectas ab obsessis moles, quibus coerceri solet, &, totam ciuitatẽ cõplexus, ita planiciẽ inundarat oceanus, vt solum, quod paulo ante siccis vestigijs premebatur, nauigia exciperet; ipsaq. Antuerpia, mari circũfusa, non iam ciuitas, sed insula videretur. Herent obsessores, dubitant, circũspectant, quò se vertant nesciunt; dolent tot mensium obsessionẽ tam facile irritã. Farnesius, cui cum periculo crescebat animus, vt hostes, quocum sibi res esset, intelligerent, mare mari restituit; altissimo flumini iugum imposuit; pontem in eo victa, domitaq. rerum asperitate, hostibus

Oppida a Farnesio capta.

In gratiam Sixti V. in Germaniam ducit exercitum.

Farnesius terram nauigauit, mare ambulauit.

Antuerpia.

Antuerpiam oppugnat.

Antuerpiensium stratagema.

Pontẽ in flumine Scaldi facit Par.

primum ridentibus, deinde admirantibus, ad extremū, re animaduersa serius, frustra indignantibus, fecit, ea forma, ut stuporē cunctis attulerit; tanta longitudine, ut cæsarianum quingentis pedibus superarit; tāta operis firmitate, tanto materiæ robore, vt creberrimas multarū classiū oppugnationes, & impetus sustinuerit, nullis tormentorū ictibus cesserit. Hic, hic allisa est, & cōfracta impietatis arrogantia; hic animi, hic ui res perditorum hominum cōciderunt; hic sceleratissimæ spes, hic nefaria consilia, hic efferati conatus male sanæ gentis corruerunt. Hic Alexander non modo magno Alexādro, sed se ipso maior apparuit; hic Farnesius ea, quæ naturam, & conditionem habere uidebantur, vt vinci nō possent, uicit. Irruerant sæpe hostes, vt pontem euerterent, aut disturbarent; multis tormentis uerberarant; subiecerant ardentes faces; pugnarant cū Farnesianis, euentu uario, certa cū sua pernicie. Tandem statuūt, nacti, quam optauerant, occasionē, tantis opibus, ac uiribus, tanta nauiū multitudine, ac magnitudine, tam inusitatis machinis, ut quæ fluctibus coopertæ, ubi opus esset, globos ferreos, aut marmoreos, ui inclusi ignis, emitterent, rē, toties tētatā aggredi, indeq. non, nisi uictores, re cōfecta, discedere. Neque eorū consilia successu caruissent, cū oppugnationis initia feliciter procederēt, nisi Farnesius, sui immemor, flumine Scaldi pęne submersus, suos perterritos, & obstupefactos uehemētissimis uerbis, & admirabili exēplo ad cōferendam manum, ad defendēdum pontē, ad repellendum hostē, concitasset. Tu, tu, Farnesi, uno, eodemq. tēpore, & hostes gladio cōscindebas, & tuos fessos reuocabas, & recētes, integrosq. submittebas; & quidquid furor hostilis demoliebatur, resarciebas, cum, vt id auderēt tui, fortitudine tua, vt scirent, exēplo, ut possent, corporis oppositu, laterūque præstares. Tu, cum tormēta bellica, horribili fremitu, sæuoq, impetu emissa, ita tonarēt, vt usum aurium adimerent, eos ignes efflarent, vt oculos perstringerent, eam caliginē offunderent, ut cælum nubilum, & caliginosum redderēt, nec pedem retulisti, nec timuisti flammas, nec exhorruisti tormētorum tonitrua, nec uolitantia saxa, ob uia quæque cum miserabili ruina quatientia, formidasti; sed tam diu animo, & corpore indomitus perstitisti, quo ad inimicę classes, interfectis duobus militum millibus, multis nauibus captis, aut depressis, aut cōbustis, aut velis, & gubernaculis amisfis, inutiliter fluctuantibus, disiectæ, fugati cum maxima clade hostes, seruatus pons, & sex horarū spatio refectus, certam fecerunt, exploratamq. uictoriam. O' rem in omni memoria inauditam? Ludus fuit Alexandrum Macedonicum, natationis ignarum, Euphratem, admota pectori Parma, tranasse; iocus Coclitem unum contra omnes hostium copias astitisse, dum a tergo pons inter scinderetur, eoque rescisso, in flumen se conieciſſe, atque feliciter enatasse; Nihil fecit Cæsar, cum in Hispania clypeum a proximo quodam milite arripiens, in hostilē aciem irruit, suisq. inclinantibus præliū restituit; nihil suo auspicio Metellus gessit, si omnia istorum facta cū hoc uno Farnesij facto conferantur. Hæc uictoria, diuino potius auxilio, quam vllis humanis uiribus parta, dici uix pōt, ac ne cogitari quidē satis, quam compresserit spiritus, animosq. fregerit perduellium, eorumq. fautorū.

Farnesij inaudita virtus.

Nihil

Nihil iã audere Britãni, nihil Scoti, nihil Germani, nihil Galli, nihil Bataui; dolere tantũ præsenti calamitate, angi metu futurarũ; timere suis rebus, de alienis nõ cogitare; mirari Farnesiũ tantã animo virtutẽ, tantũ corpusculo robur, tantã vtroque patientiã ostentasse; dolore, & iracundia disrũpi, cũ, quæ aut ab vno imperatore omnibus annis, aut ab omnibus imperatoribus vno anno fieri posse non crediderant, ea ab vno Farnesio, vno die, confecta meminerant. Antuerpienses, funesti caussa belli, modo æstuare dubitatione, modo se confirmare, modo concidere cõmissi facinoris, & violatæ regiæ, diuinæq. maiestatis conscientia, modo inani confidentia erigi, modo inopes a consilio torquere se in omnes partes non solũ mentibus, quas à fide auerterant, sed etiã corporibus, quibus quæ poterat afferri iniusta nex? Sed illi spẽ omnẽ, quã impudentia defectionis, & acerbitate pertinaciæ amiserant, in Farnesij etiã offensi, etiam irati, etiã victoris parata semper, & toties experta clementia reponẽtes, infelicis perfidiæ suæ satis felicẽ exitũ inuenerũt. Subacta itaque armis Antuerpia, & cũ ea toto fere Belgio in deditionẽ, ditionẽq. Philippi Regis, cũ summa totius orbis christiani lætitia, redacto, duæ supererant Insulæ, in quas totã belli molẽ conuersurus Farnesius, ire in Galliã litteris Auũculi Regis iubetur. Ergo Rex, omniũ Regũ, maxime, omniũq. optime, vt res alienas labantes fulcias, iacentes erigas, perditas restituas, tuarũ iacturã, sumptusq. contemnes? Ergo victoriam, tã diu expetitã, cũ assecutus sis, ita elabi sines, vt, quo die pedẽ in totius Belgij possessionẽ, Farnesij virtute, posueris, eodẽ die, reuocato a victoriarũ cursu Farnesio, decedere de possessione velle, videaris? Ergo sororis filius, vix refectis viribus, vix curato corpore, vix valetudine confirmata a vetere morbo, & à nouis tẽtationibus, ad nouos labores, ad noua pericula, ad nouũ, & certũ aut effundendi sanguinis, aut amittẽdæ vitæ discrimẽ proficiscetur? Proficiscatur, inquit, Rex omniũ religiosissimus. Sic seruare vicinũ regnum, sic gentes, nostræ tutelæ cõmissas, protegere, sic tueri regiũ decus, sic retinere catholici nomẽ, sic christianæ rei, ad magnas angustias redactæ, vehementerq. laborãti, subuenire iubet. Nã tametsi sororis filiũ vnice diligo, maximeq. vereor, nequid de eo fiat, tamen, quominus certa est hominũ, ac minus diuturna vita, hoc magis rẽpb. dũ per Deũ licet, frui uolo illius vita, atque virtute. Capiet etiã Farnesius gloriosum ante actæ vitæ fructũ, vnus bonorũ omniũ uotis, & precibus expetitus, in quo potẽtissimũ, & florẽtissimũ olim regnũ spẽ omnẽ, secundũ Deum, salutis, & libertatis suæ habere posse videatur. O vocẽ dignã Rege, dignã catholico, Philippo vero & Rege, & catholico dignissimã. O præconium vnius Farnesij virtutibus, ac meritis æquale. Obsidebatur eo tempore Lutetia Parisiorũ, vrbs pulcherrima, frequentissima, & studio sanctissimæ legis laudatissima, atque ita obsidebatur, vt non procul abesse a supremo exitio putaretur. Intus enim inusitata fame, in omnes palam sine discrimine sæuiente foris immanissimo, & truculẽtissimo hoste, cuncta uastante, & intercluso omni aditu, quà ad ciuitatẽ cõportari cõmeatus poterat ferrũ, & flammam, nisi se dederet, minitante (neque minacius dixisse, quã facturũ fuisse, credendũ est) eo erat redacta, vt non posset non, in alterutrum

Margin notes:
Deditur Farnesio Antuerpia.
Vocatur in Galliam Farnesius.
Philippi Regis charitas erga vicinum Regnum.
Lutetia Parisiorum fame laborabat & obsidione premebatur.

ſerutrum euentum, eſſe miſerrima. Si perſeuerare, & tueri diutius conſtantiam uellet, erat illi ſine dubio fame pereundum; quando conſumptis omnibus cum publicis, tum priuatis cibarijs, nulla iam vitæ alimenta ſuppeterent; ſin hoſtem, cuius conatus toties ludificata fuerat, furentem audacia, reciperet, dubitabat nemo, cui effręnatio impotentis animi nota eſſet, quin tantum ciuium ſupereſſet, quantum infinitæ cædi reſtitiſſet; tantum urbis, quantum flamma obire non poſſet. Miſeri ciues, tenues prę ſertim, quorum deterior eſt ſemper in omni ſucceſſu conditio, exhauſti ſumptibus, inopes, perditi, poſtquam fame cogente, ne inuſitatis quidem cibariorum generibus pepercisſent, in potentiorum domos irrupebant, non ſibi, qui mortem in lucro ponerent, ſed vxoribus, ſed liberis opem, & auxilium poſtulantes. Matres, paruulos filios complexæ, cum miſerabili vociferatione, atque fletu, Diuorum, hominumque fidem obteſtabantur: ſæpeq. accidit (o rem non modo viſu miſerrimam, ſed acerbiſsimam etiam auditu.) ut cibum, quē multis lacrimis ab alijs extorſerant, ex ore ſuo detractum, hiantibus filiolis porrigerent; ipſæ deficerent, hoc vno felices, quod chariſsima pignora, eadem fame morientia videre non cogerentur. Puerorum, extremo ſpiritu exanguium & confectorum, agmina totam urbem concurſabant; cibum flebili voce petebant; ignotiſsimos quoſque aut auunculos, aut fratres, aut parentes appellabant; ut uerborum lenocinio, atque blanditijs ad eam omnes charitatem allicerent, quam ſummæ neceſsitudinis, & propinquitatis nomina ab uno quoque uidebantur exigere. Pallebant ora, corpora ſine ſucco, & ſanguine extabuerant: oculi in ſuis orbibus retruſi, atque abditi, tempora lacunoſa, eminentes malæ, arida pectora, herens oſsibus cutis, incredibilis omnium artuum macies, ſquallor, ſordes ita miſeros homines deformarant, vt uix homines agnoſceres, hominum umbras diceres. Obſtupuerant ſenſus, defecerāt vires; vox emitti faucibus, manus moueri, capita in cælū tolli non poterant. Qui locupletiores erant, & mediocriter pecunioſi, ideoq. tantæ, tamq. horribili rerum omnium caritati pares eſſe poterant; ingraueſcente in dies inteſtino illo malo, externo nihil de furore, & ſcelere ad huc remittente, dum timebant, ne eandem calamitatem ſubirent, perinde afficiebantur, ac ſi iam illam, ſimili atrocitate, ſubijſſent. Principes ipſi, ac potentes uiri pecunias largiendo, quæ condita, ac ſe poſita ſuis vſibus habebant, benigne diſtribuendo, magnum initio rebus afflictis ſolatiū attulerant. Et tamen hi omnes ijſdem anguſtijs, ac difficultatibus premebantur, cum ſe, ſuos, alienos alerent; cum rebus eſculentis carerent; eum, quo longius progrederentur, eo magis à rebus, victui neceſſarijs, deſererentur; cum augeret diffidentiam rerum præſentium deſperatio futurarum; nullumq. niſi mors ipſa, quæ iam cunctis imminebat, excogitari remedium poſſet. Hæc erat facies clatiſsimæ ciuitatis, hic ſtatus florentiſsimæ urbis, hæc conditio gentis fortiſsimæ, & Deo, Deiq. religioni fideliſsimæ, quando Farneſius, collecto firmiſsimo, & validiſsimo exercitu, ingreſſus in galliam, ſuperatis impedimentis, aduerſa omnia, & inimica, torrentis inſtar, euertens, inſperantibus

Tenui cum ciuiū fames.

Matres.

Pueri.

Mediocrium hominū conditio.

Principes, ac potentes viri grauiter etiā laborant.

In hac tanta miſeria Pariſienſium ſubleuanda eluxit maxime Card. Caetani, legati a latere beneficentia, & libera lis natura.

Lib:rat Lutetiam Farnefius.

tibus hominibus falutem reddidit; defperatis rebus in fperatum, ac repentinum præfidium attulit. Fugatis enim hoftibus, aduectoq. ingenti commeatu, ciuitatem à teterrima obfidione, à deteftabili pefte, à funeftisfimo incendio eripuit, & rempb. Chriftianam grauisfimo metu, atq; folicitudine liberauit. Quæ fuerit eorum, qui fe ex omni impetu hoftium, ac totius belli ore, ac faucibus ereptos effe, atque feruatos videbant, lætitia, quæ gratulationes, qui inter fe complexus, quam plena manu, quam ingenue, quanto cum uerborum honore, quam ex animo Farnefium liberatorem, conferuatorem, patrem patriæ appellarint; eiufq. cómemoratis virtutibus, ac promeritis, ad aftra laudes fuftulerint; quã grato animo accepta beneficia recognouerint; nõ eft ingenij mei referre, eft veftræ prudẽtiæ, viri clarifsimi, iudicare. Sed fi grata libertas eft, fi ex petenda uita, fi iucunda liberorum, & coniugum præfentia, fi amicorum fuauis confuetudo, fi amabilis patriæ confpectus, fi dulcis fortunarũ pof fefsio, fi ijs omnibus charior verus Dei cultus, templorum fanctitas, religioforum pietas, quid illi facere debuerunt, per quem libertatem, vitam, liberos, coniuges, amicos, patriam, opes, & facultates, veteres ritus, & ceremonias, aras, templa, religiofos homines retinuerunt? Fuit eadem Rhotomagenfium ratio, cum anno poft, nec leuiora, quam Parifienfes, obfidionis incommoda, nec minores hoftes, nec tolerabiliorem famem perpefsi fuerint; nec Farnefius, relicto Belgio, iterumq. petita Gallia, minores fumptus fecerit, nec infirmiores vires fregerit, nec minus multos labores, moleftiasq. fufceperit. O vere partum aureum Margaretæ Auftriæ, lectifsimę fœminæ, & Patre Karolo V. Imperatore, dignifsimæ. o Mensẽ Auguftum, vel folo Farnefij ortu, auguftum, & rei chriftianę vtilifsimum. Cum igitur duos totius Galliæ oculos duabus expeditionibus à dira cæcitate Farnefius defendiffet, Belgium redijt, non ad otium, non ad quietem, non ad fructum præteritorum laborum, fed ad fementim nouorum, non ad præmia quærenda, fed ad pericula adeunda, non ad pecuniam colligendam, ut fæpe fit, vtque Metellus optauerat, fed ad eam, quam ex fuis reditibus, & vectigalibus capiebat, effundẽdam. Nam, cum vnde militibus ftipendia perfolueret, non haberet; nec per menfarios, res nummaria, nec per publicanos, nec per mercatores curari opportune poffet, ipfe de fuo, menfis palam propofitis, numerauit. Docuit hoc cõmemorabili exẽplo pecuniam aut effe contemnendã, aut ad beneficentiã, & liberalitatem cõferendam; nec tam relinquenda pofteris, fi illis ab utantur, inftrumẽta nequitiæ, quam documẽta virtutis; amplifsimumq. patrimonium fore liberis fuis, atque firmifsimum, nominis paterni, & gloriæ memoriam; maximas denique, certifsimafq. diuitias effe, earum vfum, fructumq. nouiffe. Nec mirum, pecuniam, qua nec melior eft, qui abundat, nec, qui caret, deterior, profudiffe Farnefium, qui fanguini fuo nõ pepercit, quem omnes æque ac vitam, charum habent. Teftis eft Gallia, quæ ad Caudebechium, ut vocant, brachium illius plumbea glande transfixum vidit: teftis Ranutius Farnefius, filius, qui vulnus obligauit, cruorem abfterfit tremens, & exalbefcens, non animi mollitia, non timiditate, fed paterno periculo. Ecquis non cum cafum horreret, nifi qui

Farnefij beneficia in Parifienfes.

Rhotomagẽfium & fames & obfefsio.

Magnam pecuniam honefte comparauit Metellus, honeftius tamen Farnefius profudit, id quod eft multo gloriofius.

Farnefio uulneratur.

Ranutius filius.

ftupore

stupore mētis oppressus a se ipso, idest, a communi natura degenerasset?
At Pater, antiquæ magnanimitatis, & Romanæ constantiæ vera propago ad eum, serena fronte, ut tranquillitatem animi facile nosses, conuersus; Disce, inquit, Puer virtutem, ex me, verumque laborem, Fortunam ex alijs.

Farnesij ad filiū Ranutium ad hortatio, Virgilius.

Disce spiritum, quem naturæ debes, sanctissimæ fidei reddere: disce mortem, cum ea pro vitæ auctore oppetenda est, negligere, vltro etiam appetere. Nihil me hoc vulnus retardat; nihil effusus sanguis debilitat; exsuscitat potius animum, & maiorē ad res gerendas facit. Perturbetur, licet per me, Alexāder Macedonicus, atque pristinos illos, regiosq. spiritus, cōspecto cruore suo, remittat; me tamen meus animosiorem, ac fortiorē reddit, sparsus, non lucri cupiditate, nō ambitione, non vindictæ libidine, nō hostili odio, nō crudelitate, sed eius caussa, qui suum, vt humanas sordes elueret, atque scelera in seipsum, expiaret, totum sibi exhauriri, & exinaniri passus est. Hæc tu iam meditare; huc te para; hæc cogita; ad hęc te exerce. Magna est hominum opinio de te, magna commendatio indolis tuæ, magna memoria maiorum tuorum. Hæc profecto uides, quanto expressiora, atque illustriora futura sint, cū tibi paucorum annorum accessio fiet; teq. res ipsa publica ex domestica institutione, & umbratili disciplina in castra, in medium agmen, aciemq. deducet. Hęc laborū, & periculorum exempla à me, si sapis, fortunæ, & prosperitatis, si voles, aut quando voles, ab alijs pete. o dicta factis paria. o facta cuiuslibet exaggeratione maiora! Equidem, Ranuti, Princeps serenissime, quamuis te, tantis parētibus, auis, maioribus, quātos terrarum orbis admiratus agnouit, & ad tantas res, quantas iam animus suspicatur meus, natum ita colam, atque suspiciam, vt tuis fortasse, prętereà cedam nemini, tamē nunquam tibi maiorem, paterna, felicitatem optauerim. Nam, ut ceteris in rebus L. Metellum superiorem pater tuus habuisset, quem ne æqualē quidē, nisi imprudens, quisquam dixerit, tamen, te filio, omnes omnium fortunas, omnes omnium spes, in hoc felicitatis genere, omnia omnium uota superasset: nunc, cum ad te Odoardus Farnesius, Cardinalis illustris. accesserit, quid excogitari, aut fingi ad humanam beatitudinem amplius potest? Non est admodum optabile, multos liberos, vt contigit Metello, sed optimos genuisse Reipb. Quare cum uos tales filios reliquerit, quales esse debent illi, in quibus necesse sit, paterna virtus eluceat, quid in Patre uestro, qui omnibus rebus ita Metellum antecessit, vt eū equis, ut aiunt, albis præcesserit, ad nouam, & inusitatam felicitatem defuit? An oratoria laus? Ea quanta in Metello fuerit, diuinare non possum; dubitare licet; quærere non uacat. Sed quid? Arbitramini res formidolosas aggressione, horribiles perpessu, exercitui paterno, ex multis, & dissimillimis nationibus collecto, persuaderi potuisse sine summis eloquentiæ uiribus? Siccine pericula, toties iam experti, libenter adijssent? Siccine frigus, æstum, famem, sitim tolerassent? Siccine uulnera, plagas, membrorum lacerationes, exustiones, mortem denique ipsam homines contempsissent? Siccine quæ nobis miserabilia uidentur audientibus, illis perpetientibus fuissent voluntaria, nisi ita oportere, ita expedire,

Alexāder cō specto cruore suo submissius segessit, cū antea se Iouis filium iactaret.

Metellus, Multos liberos relinqueret.

Odoardus Card. Ranutij Farnesij germanus frater.

Metellus. opt. Orator. Farnesij eloquentia.

pedire, ita decere, ita necesse esse Imperator ipse oratione conuicisset. Nisi quis putet, ut milites, appositis scalis, in hostilem murum conscenderent, Farnesium primum operi manum admouisse, ut in confertam hostium aciem longe numero pauciores impetum facerent, irruisse; ut in aduersã fluminis ripam euaderẽt, enatasse; ut flammas aspernarentur, in eas se coniecisse; ut sanguinem nõ exhorrerent, suum sibi hausisse. Fecisset hæc sine dubio, nec Curtijs, Fabijs, Decijs, Scæuolis eam laudem concessisset, nisi se imperatorem, non militem, suo tempore, meminisset. Quid, quod tantum abfuit, ut illa omnia vitæ cupidus, recusarit, vt etiam, sui oblitus, non semel ab Auunculo Iohanne Austrio, sæpe ab amicis, & corporis custodibus retinendus, ac reprehendendus quodammodo fuerit. Restat, ut ipsi milites decoris, & honestatis caussa (nam lucrum uix, prædam ne uix quidem puto homines christianos, sub tali præsertim Imperatore, respexisse) tam atrocia pericula ultro adierint. Id ego de aliquibus libenter, de multis non item, de omnibus nulla ratione senserim. Fuit unus inter plurimos Camillus Capisucchus Romanus, pedestrium castrorum præfectus, qui, post longas in concilio, & maximis clamoribus habitas altercationes, quam sententiam de ponte contra hostium impetum defendendo, dixerat eam incredibili animi magnitudine, & secundissimo euẽtu comprobauit. Siquidem gladio, & scuto munitus, repugnantibus multis, & hominem, quasi ad interitum ruentem voluntarium, retinere contendẽtibus, cum exiguo suorum militum comitatu, pontem ingreditur; & sexcentis undique telis, ac tormentis appetitus, ad alterum caput pontis progreditur; hostes ijs, quas paulo ante dixi, machinis, & opibus pontem simul & vicinos aggeres, ut ancipiti pugna, consilia nostrorum perturbarent, uiresq. distraherent, perfringere, ac labefactare conantes, vel potius perfringentes iam, ac labefactantes aggreditur, tanta animi præsentia, ut alij permulti sese non recusarint laboris socios, & comites periculi, ut glorię quoque participes essent, aggregare, tanta constantia, ut, ne uulnerato quidem crure, illius impetus animi, ardorq. consederit. Fauit honestissimis conatibus, atque fortissimis Deus; is, quem audiuistis, secutus est euentus; factaq. spes est Antuerpiam posse capi, & omnino patefactum, Farnesium non posse uinci. Fraternæ æmulus uirtutis, Blasius Capisucchus, eodem die, qui semper erit prædicabilis, gloriandus, præferendus, cum suis hastatis militibus, quibus præerat, diuersa in parte, nec minus periculosa, usque adeo animose, ac strenue rem gessit, ut iure fuerit, cum par vitæ discrimen non fugerit, parem celebritatem nominis, & famã consecutus. Euasit tunc ille quidem integer, & inuulneratus; Sed Martis iniqua uis eius præclaræ uirtuti non pepercit diu. Nam, cum liberata Lutetia, Farnesius in Belgium rediret; & Blasius, itinera exploraturus, agmen antecederet, incidit cum suorum paucissimis in octingentos equites, inter quos erat Nauarrus ipse. Eorum impetum cum diu sustinuisset, graue in femore, & periculosum uulnus accepit, suoq. sanguine gallicum solum irrigauit, quasi locum designans, ubi, non multo post, Ludouicus

Camillus Capisucchus Romanus.

Blasius Capisucchus Camilli fratres.

donicus Capisucchus, Marij fratris filius, & Pauli, Iuuenis, modestia, integritate, humanitate, optimarum artium studijs, & morum honestate præstantis, frater cum honorificis militiæ muneribus fungi cæpisset, uigesimo ætatis anno, mortuus, relicto maximo spectatæ iam virtutis, desiderio, conderetur. Est hæc uetus, & propria, & uera Capisucchorum laus iam usque ab eo tempore, cum Robertus Hamala, ex regia Gottorum stirpe ortus, huiusq. pernobilis familiæ princeps, & auctor, Romę, ducta uxore, sedem, ac domicilium, inuico Pomone, fixit, pro Ecclesia Romana acerrime pugnare, non parcere sumptibus, non frangi laboribus, non vitæ iactura commoueri, contendere, quantum possint, uelle plusquam possint, modo rem christianam augeant armis, stabiliant præsidijs, tueantur uiribus, præclaris illustrent factis, nobilitentq. uirtutibus. Vnde mirum non est, qua in familia istæ laudes floruerunt, eas viros eiusdem stirpis cupidissime sequi. Hos, & horum similes nonnullos Hispanos, Italos, Germanos, Belgas, non dibito, sibi, quid agere, & quomodo, aut quando agere deberent, præscripsisse, atque uitæ ignobili gloriosam mortem prætulisse nullius aut uocibus commotos, aut oratione persuasos. Eundem fuisse totius exercitus sensum, eādem periculorum, ac mortis contemptionē, eādem in aduersis rebus fortitudinem; milites sic paruisse, ut non fuerint sæpe officij admonendi; sic decoris auidos, ut nihil ignaue fecerint; sic inter se concordes, ut nunquam dissenserint; sic laboris patientes, ut nunquam illum recusarint; sic patriæ, & suorum oblitos, ut misionem non postulauerint; sic amicos inopiæ, aut sic pecuniosos, ut stipendia non flagitauerint; nemo mihi persuadebit, etiam si persuaserit. Quid? Germanos tumultuātes, & castra se moturos pręfracte negantes, quo modo sedauit, & rem inclinatam, ac propēdentē ad seditionem, composuit, obstinatosq. homines in suam sententiā traxit? Num armorū ui? At inermis ad illos prodijt. Num instructa acie, aut agmine quadrato, aut phalangē facta, ut cum illis, nisi se, quo ducere uolebat, sequerētur, pugnaret? At solus, & equo uectus prodijt. Fuit quidem fortissimi Imperatoris sic ad seditiosos milites, armatos, & paratos ad facinus prodijsse; pertinaces, iratos, & qui contumacia quadam ad edictū Imperatoris obdurauerant, ab illa mente deiecisse, optimi oratoris fuit. Ita enim se uir sapientissimus rerum occasioni gerendarum aptauit, ut, cū imperatoria persona nihil, aut certe parum profutura uideretur, eam exuerit, oratoris induerit, & impetrare quæ cuperet, lenitate orationis, quam imperij seueritate extorquere maluerit. Ergo non manu solum, sed etiam eloquentia, parens uester milites suos ad eas res cōcitauit, quas, qui aggrerētur, antequā aggrederentur, geri posse dubitarēt, post quam gessisset, gestas non crederent. Verum honores, quibus est functus Metellus, parentis uestri honoribus amplitudine officiunt sua. Pontifex enim fuit, bis Consul, Dictator, Magister equitum. Nū hi minores sunt? Parmæ, & Placētiæ Dux, Belgij Gubernator, inuicti exercitus Imperator, aurei Velleris eques? Nō equidē arbitror. Nā quātū illi magistratus Imperij magnitudine his olim præstiterūt, tātū illis hi lōga usura antecelluit. Illorū

Anno Domini 460. Auctores Ioā. Petr. Iccinarius i ció. Fanusius Capanus lib. de famil. illustr. Italię. Per. Boccha. cinus de ortha in p. chro tomo Ital. Insigne familię Hamalæ ttis cælestis, quæ Gottica lingua appellabatur cafuch ide corrupta uocece pisucch.

Prodiere ex hac familia capisucchorum nobiliū de vico Ponomę, stepha nus. 11. Pōt. Max. Robertus, & Iohannes Antonius Cardinales, Marcus Episcopus Tauri norū August. Fabritius dua rūbello sacro tritemiū præfectus, Albertus, Imperatoris Ottonis IV. cubicularij, aliīq. per multi.

Quo modo ī setetiā suam Germ min' dicto audientes, duxerit Par.

Maximo honore utere retur. Metelli hono res.

annua

annua administratio, horũ æqualis vitæ possessio; in illos nullũ filijs, aut posteris ius, horũ hęreditas peruertit ad natos natorum, & qui nascentur ab illis. Vt non lõge à vero abfuerit, qui pares vtriusque honores dixerit, cũ illorum magnitudo breuitate tẽporis minuatur; horum mediocritas diuturnitate vsus cõpensetur. Ecclesiæ Romanæ figniferatum, nõ nisi in beneficia erga rempb. ingentia conferri solitũ, & à Sixto V. Pont. Max. in patrem vestrum collatum, cui Metelli officio, præfecturæq. comparabimus? Hoc munus quamuis per se quidpiam esset leue, paruiq. momenti, quod certe est, fuitq. grauissimum, & honorificentissimum, tamen, & maiestate vnius, qui dedit, & præstantia alterius, cui datum est, non posset non esse quauis Metelli dignitate sublimius. His tot, & tantis honoribus auctus, ornatus, cumulatus quam se alius iactasset? quam magnifice circũspexisset? ad quam se felicitatem, ad quod gloriæ culmen euectum putaret? Farnesius vero, vsquequaq. sui similis, non magis affectus est tanto bonorum cumulo, quam Hercules Xenophontius, sub cuius persona summæ, atque perfectæ virtutis virum Poetæ describunt, voluptate. Paternæ itaque fuit modestiæ de se ita sentire, & loqui, vt omnẽ arrogantiæ, & elationis suspicionem vitaret, & in se laborem, & virtutẽ, in alijs fortunam agnosceret; vestræ prudentiæ, Serenisſimi Principes, sic existimare, neminem esse, qui non speret futurum, vt vestrum alter Paulum III. Pont. Max. paternum atauum, alter abauum maternũ, Karolum V. Imperatorem, rerum gestarum gloria, orbi terrarum, repræsentet. Scio, me, Viri illustrifs. dum, cum duobus clarissimis Farnesij filijs loquor, processisse longius, quam eum decuit, qui plurima, eaq. præstantissima de Parente propter rationem breuitatis, & temporis, prætermittit. Sed, amabo, quis lubens ab eorum colloquio discedat, in quorũ virtutibus heret, admiratione defixus? Quis præterea, cum rebus iucundissimis pascatur, ad acerbissimas sponte festinet? Quis demum luctuosum, & miserabilem casum, si vitare nequeat, non iniecta mora retardet? Refugit animus, atque formidat nouum funestæ orationis ingressum: ideoq. meandros, diuerticula, flexionesq. quæsiuit, vt quã tardissime posset, ad importunũ Farnesij ex hac vita discessum laberetur. Sed pareamus necessitati, demusq. operã, vt quemadmodum ille ad finem laborum, & initium veræ, æternæq felicitatis, sic nos ad exitum orationis, si non pari alacritate, eadem saltem animi ęquitate, veniamus. Tentabatur periculoso quodam genere valetudinis Farnesius, &, quę solent esse incommoda senectutis, ea in illius ætatem mediam inuexerant grauissimæ curæ, immẽsi labores, molestissimæ uigiliæ, importuna itinera, & impedita, longissimæ expeditiones, perpetua solicitudo, creberrima cæli, soliq. mutatio. Et tamen cum suam in Gallia desiderari præsentiã, operam, requiriri, auxilium flagitari, ex Philippi Regis catholici nuntijs, litterisque didicisset, ad manifestum uitæ periculum, sine vllo metu, mortis, cũ aliqua perueniendi, sine vlla, aut pertenui spe redeundi, proficiscitur, non recusans, quo minus, vel extremo spiritu, si quã perditis rebus nobilissimi regni opem ferre posset, experiretur. Tantum enim aberat, vt esset aut mutata voluntate, aut languido studio, aut animo fracto, vt etiam

Vlrgilius.

Aequa ees vtriusque honores.

Signiferatus S.R.E. a Sixto V. in Farnesium collatus.

Modestia Farnesij.

Honesta excusatio.

Farnesij morbus.

Redit tertio in Galliã Farnesius.

labore

labore ali, recreari periculo, gaudere difficultate rerum videretur. Vera siquidé uirtus rebus gerédis delectatur: otiosa esse nequit, uim suam longe, lateq. diffundi, præstantiá propagari, infinitam bonorum multitudinem omnibus impertiri cupit. Quo grauius exercetur, uehemétius laborat, pluribus curis distenditur, eo iucundius recreatur, ualidius roboratur, alacrior, & erectior ad agendum exsurgit. Ceterarum rerum ea natura sit, vt tunc minuantur, aut esse desinant, cum primum cępte fuerint cum alijs communicari: at virtus nullam sui iacturam pertimescit; nullo vsu decrescit; nulla profusione exhauritur: immo tantúdem ad eam adijcitur, quátum ex ea alio deriuatur. Peruenerat iam cum exercitu suo in Arrebatú fines; erexerat omnium mentes exspectatióne rerum futurarú, admiratióe præsentium, recordatione præteritarum: omnes, quid tertius ille in Galliam aduétus facturus esset, suspensis animis, ardentibus studijs, &, pro sésu partiú, uaris, attendebant. Veruntamen dum boni bene sperant, dum timét improbi; vtriq. vt necesse erat, cogitationes suas, & rationes ad diuersas partes dirigunt, qui multa, quæ supra humanas vires esse videbantur, egregie sustinuerat, grauissimi morbi, atque mortiferi uim diutius ferre non potuit. Nihil Ranutij filij cura, nihil intimorum familiarium solicitudo, nihil sedulitas ministrorú, nihil lectissimi ex tota Europa me dici, nihil exquitisima remedia, nihil bonorum preces, nihil piorum lacrimæ prodesse potuerunt, quo minus vniuersæ carnis viam ingrederetur. Pręsenserat iam Princeps optimus imminentem morté; & quibus cum deinceps hostibus pugnaturus esset, iamdiu edoctus, ijs se armis ornarat, sine quibus dementiæ est in arenam descendere, aut, si descenderis, sperare victoriam. Expiatus ab omni humanæ impuritatis contagione, quod cum alias sæpe, tum toto eo anno sæpissime fecerat Sáctissimum Christi corpus, cum grauissima erratorum suorum detestatione, sumpsit; illisq. diuinis epulis refectus, animo forti, eoq. cælú aspectante, illorum hostium, qui sub aspectum non cadunt, terribilé cóflictionem exspectabat. Erat illi pro armigero puero conscientia recte factorú, pro stipatore corporis, cruciatuú, dolorumq. patiétia, pro clypeo, Fides, pro signifero, Spes, pro Duce, Charitas, pro demóstratore viæ qua illuc itur, ubi coronam accipiunt, qui legitime certarunt, eius imitatio, cuius è cruce pendétis imaginé, táquam gladium bis acutum, & innumerabilium palmarum instrumentum, dextra tenebat. Postquam aliquádiu hoc spectaculum ipsis hostibus formidolosum, hominibus salutare, sibi ipsi gloriosum, cælitibus gratum præbuit, animum illi, a quo acceperat, reddidit, ut is, cui nihil iam ad humanæ felicitatis summam accedere poterat, ad cęlestem aspiraret. Vbi vulgatum est, Farnesium dié suum obijsse, tanta repente omnium est rerum consecuta mutatio, quan tam nemo vnquam oratione consequatur. Quis referat gemitus, singultus, lacrimas domesticorum, languorem nobilitatis, militum querimonias, aliorum accurrentium, recedentium aliorum tumultum, & concursationem? Quid ego dicam de Ranutio filio? is quidem ita affectus est animo, ita afflictus luctu, vt nemo pater vnici filij morté magis doluerit, quá ille meruit patris. Nec mirum. Nouerat Iuuenis generosissimus

Veræ uirtutis naturæ.

Peruenit in Arrebatum fines Fax.

Moritur Farnesius.

Quæ morté Far. præcesserint.

Quæ sint Farnesij morté cósecuta.

Ranutius Filius patri morienti interfuit.

æque

æque ac prudētissimus qualē patrē,& quā alieno tēpore,amisisset. Quis erat strepitus, qui clamores,quæ concertationes,quæ iurgia, dū in lōge maximo diuersarum gentiū concursu,hi admittuntur ad mortuū,illi ex cluduntur;omnesq. ita discedūt,vt admissos, uidisse vehementissime pœniteret,exclusos,nō vidisse,quodāmodo iuuaret. Minus enim audita mouent:visa multo altius in animos imprimūtur,illosq. vehenētius,diutiusque cōficint. Quid,cū in propatulo,& aperto situs loco,oīum oculis obiectus est? Qui singultus? Quæ suspiria. Quę vociferationes? Qui stupor? Hic ne ille est,cuius sudore,labore,sāguine religiōi christianę fides,Ecc. Ro. dignitas, Apost. Sedi auctoritas, quo ad eius fieri potuit,parta est? Hic ne ille,qui Belgas ab exitio,quo præcipites ferebātur,magna ex parte reuocauit; qui amplis. & celeberrimas ciuitates ex impetu immanissimorū hostiū, infinitā hominū multitudinē ex miserrima cæde eripuit; nefarios sceleratissimorū hominū conatus, atq. furores fregit? Hic ne ille vrbiū expugnator,Turcarū uictor,hęreticorum domitor,vltor scelerum,restitutor tēplorum,inauditarū machinarū frabicator,admirabiliū operū artifex? Hæc ne illa arma, quibus protectus ferocissimis hostibus formidinē incutere,esseq. terrori solebat? Hæc ne illa galea, auro, & gēmmis pretiosa, & uersicolorum plumarū crista insignis, quam cū capiti suo imponebat, ueteres illos martios heroas ardore oculorum,ingenuitate frontis,& totius oris dignitate referebat? Hic ne ille equus generosus, & phaleris pulcherrime factis, ornatus, in quem simul atque conscenderat, omnium intuentium animos sui admiratione complebat? O miseram, & in breui tam celerem rerum commutationem! Alexandro Farnesio,totius militiæ Principi, pro fulgentibus armis, amictus fratrū Franciscanorum? pro galea,cucullus? pro torque aurei uelleris, aut pro balteo, ad usum gladij apto,ad corporis ornatum fibulis aureis decoro, è crassiore fune cingulus? pro equo, ligneus capulus, uili panno contectus? Quid nam hoc esse dicemus? Anne Imperator fortissimus illa ornamenta militaria sibi displicuisse, nec illis usurum fuisse, nisi reipb. Christianæ tutela, & propugnatio coegisset, eo declarare uoluit, quod, cum primum licuit, statim deposuerit? Anne, vt Dauid Saulis arma, ita illa sua uetera, tanquam nouissimo certamini prorsus inepta, & nihil ualitura, abiecit? Anne Karolum V. Imperat. maternū auum,quandiu licuit,voluit imitari? Anne, qui nos oēs paterna charitate cōplexus, nihil vnquam statuit,quod nobis molestiam iure afferret,veritus, ne moriens, dolore afficeret,istum in modū personatus, uoluit nostris ex oculis,gremio, amplexuq. subduci? Suspicamini nō incredibiliter, Viri optimi: verū ego, si libet.rē totam aperiā. Quæ latebat rerum humanarum despicientia,quæ occultabatur animi,pietatis plena,demissio, ea erupit tandē,& uera insignia,illis,quæ publica caussa obtruserat,amotis, sublatis,inquā,integumentis,detractis inuolucris,ostendit. Hic fuit ornatus volūtatis,ille necessitatis;hic cultus Farnesium, ille Imperatorē decuit; his armis,diuina ope nixus,incorporeos,& inuisos hostes,illis corporatos,& aspectabiles, superauit; hac noua, quæ multiplicis virtutis index dex est, specie cælum sibi (vt optamus) illa uetere, gloriam cælo compa-

Summa totius orationis.

Viso Farnesio iam mortuo clamores excitantur.

Alexandro pro armis amictus fratrū Frāciscanorū, pro galea cucullus, pro balteo cimbatus e fune, pro equo capulus ligne°.

Karolus V. Imperator sumpto habitu monachorum se insepta religiōis inclusit.

comparauit. Ducitur interea funus, & quod ita, moriens, iusserat, ducitur sine pompa, & fastu; ducitur sine apparatu, comitatu exiguo, paucis cereis, paucioribus atratis. Sed exercitus Proceres, milites q. ipsi, deiecto, mœstoque uultu, se socios inserunt. Audiuntur strepentia, funesto quodam, absono, & absurdo sonitu tympana. Alij, hastis a tergo, more militari, tractis, & signis, solum uerrentibus, tristes, ac sorditati prosecuntur. Alij cereos ardentes præferunt, tanta multitudine, vt longissimus ille, qui erat ad sepulturæ locum, tractus, maximo, continenti q. agmine incedentes, non caperet; & ea tot cereorum funalium varietas, ac splendor, rem procul aspicientibus, speciem obijceret stellarum, quæ nocte, quod obscura caligine tectæ, non lucerent, ad comitandum, & sepeliendum eius corpus, cuius animus (vt spes est) in cælum ascenderat, descendisse uiderentur. Facta est sine dubio, Viri clarissimi, rei pretiosissimæ vix æquo animo ferenda iactura; amisimus Principem, cuius similes multis ab hinc sæculis Sol paucissimos vidit. Mortuus enim est Bellator primarius, Imperator fortissimus, Senator summus, summa sapientia vir, incredibilium rerum auctor, & confector, diuitiarum contemptor, eorum pater filiorum, in quos omnium bonorum oculi conijciuntur, orator optimus, amplissimis honoribus usus, & clarissimus nō in vrbe solum, sed in toto orbe terrarum, quando eius res gestæ, atque virtutes (vt de C. Pompeio scriptum legimus) eisdem, quibus Solis cursus, regionibus, ac terminis continentur. Quæ omnia, quo maiora, & illustriora in Farnesio, quam in Metello fuerunt, eo illius obitus maiorem nobis afferre dolorem, & dolor eò minus consolabilis esse deberet, nisi quantum illius, quandiu vixit, felicitatem auxerunt, tantum mœrorem nostrum, luctumque minuerent. Optimum est consolationis genus, meminisse, illi, cuius mortem lugemus, nihil iam, neque acquiri, neque optari a nobis posse ad vitæ fructum amplius, nihil ad decus honestius, nihil ad gloriam sublimius, nihil ad felicitatem fortunatius: si quidem summæ felicitatis est in ipsa felicitate mori; nec is parum vixisse dicendus est, qui tanta, & tam multa perfecit, quanta, & quam multa vix Imperatores alij, qui ad summam senectutem vixerunt, tacita cogitatione designarunt. Hoc uno inferior videri Metello Farnesius potest, quod ille filium, auctoritate, honore, rebus gestis, & dicendi facultate pręstantem, hic me, nulla re magis, quam studio, fide, obseruantia, & obsequio commendatum, laudum suarum præconem inuenerit. Sed non ita est. Laudauere Farnesij incredibilia in rempb. Christianam promerita, heroica facta, & excellentissimas in omni genere virtutes disertissimi homines ad pulcherrimam imaginem ueteris eloquentiæ. Laudant, nec unquam laudare desinent omnes Parisienses Academiæ, earumque Doctores. Quoties enim litteratissimi homines Academias ingredientur; quoties suggestum conscendent; quoties eorum eruditis uocibus parietes personabunt; quoties studiosorum iuuenum frequentiam, & concursum videbunt, toties renouabunt Farnesij desiderium, toties rerum gestarum memoriam vsurpabunt. Quod enim ipsi uiuant; quod apud illos vigeant litteræ; quod floreant

Funus ducitur sine pompa.

Quid totus fere exercitus fecerit.

Quæ decem & optauerat, & assecutus est Metellus, eadem multo illustriora in Farnesio fuerunt.

Cic. Catil.

Maximum cōsolationis genus.

Summa felicitas in felicitate mori.

Farnesius nō modo illis decē rebus, sed & laudatore Metellum superauit.

Farn. laudatores.

Parisienses homines docti.

reant

reant ſapientiæ ſtudia; quod illi parietes ſtent; quod adſint auditores; quod interſint doctoribus prælegentibus; quod præſint litteratis exercitationibus, Farneſij laboribus, periculis, incommodis, vulneribus referre acceptum debent. Quantum lingua, voce, lateribus, quantum ſpiritu poterunt, tantum contendent, vt ſe commemoratis, quæ acceperunt, beneficijs, gratos, ac memores præſtent. Quod ſi docti homines, rerum magnitudine deterriti, quæ non queunt oratione conſequi, ea ſilentio præterierint, vt pictor quidam (Timantes opinor) obuoluit caput Agamemnonis, quoniam ſummum illius luctum penicillo non poſſet imitari, non ideo carebit debita commendatione Farneſius. Manet, vt dicebat ille, æternumque manebit Sanctiſsimi Domini Noſtri CLEMENTIS VIII. de Farneſio teſtimonium: exſtat, & exſtabit Ecclogium, cui mortales omnes, ui coacti veritatis, vna voce, & vna mente conſentient; Mortuo Farneſio perdidiſſe rempb. Chriſtianam eximium dignitatis ornamentum, & validiſsimum præſidium ſtabilitatis ſuæ. Vt neque Alexandri Farneſij virtutes altius exaggerari, neque ſummus, & Sanctiſsimus Pontifex aut glorioſius, aut digniori, præconium tribuere, neque Farneſius a laudabiliori ex omnibus mortalibus, viro laudari potuerit. Quæ igitur meæ fuerunt hodierno die partes? Hæ, ſcilicet; ne Alexandro Farneſio, qui velut Romanus quidam huius noſtræ ætatis Phœnix, accerrimo in rempb. Chriſtianam charitatis ardore deflagrauit, non quidem ad magnam (ea enim, qua celebratur, tanta eſt, vt nullius alterius acceſsione fieri maior queat) ſed ad latam prædicationem, hominis Hiſpani, ex cuius non modo infantis ore, ſed etiam infantiſsimi, laudem ſibi perfecit, uox, quæcunque illa ſit, defuiſſe uideretur.

Virgilius.

Clemẽs viij. de Farneſio mortuo teſtimonium.

Hector apud Neuium laudari cupit a laudato viro.

Farne. quaſi quidã Rom. Phœnix charitatis ardore deflagrauit.

Duplex p̃dicatio magna, & lata, auct. Plin. iuniore.

DIXI.

Errata	ſic in Oratione.	corrige.
parens.		*parem.*
ſi una mecum, &c.		*ſi illius facti, una mecũ eadẽ leuiter &c.*
coſebat,		*cenſebat.*
optauerant.		*optauerant.*
occaſiont.		*occaſionem.*
ſauiente		*ſauiente,*